

Okupace Ukrajiny rakousko-uherskými vojsky r. 1918.

Cílem německo-rakouské okupace Ukrajiny bylo hlavně využít jí hospodářsky. Proto se snažil generál Ludendorff při vyjednávání v Brestu (započatém 22. listopadu 1917) o samostatný mír s ukrajinskou Centrální radou, což se mu též 9. února 1918 podařilo. Tímto mírem byla Ukrajina vydána do úplné hospodářské závislosti na Německu, takže okupace byla jen důsledkem tohoto stavu.

18. února přerušili Němci jednání s bolševickou vládou, aby mohli provést část svého strategického plánu, který by jim zaručoval výhodné postavení při eventuálním ustanovení nové východní fronty, od Baltického do Černého moře.

Německé jednotky bez značnějšího odporu pokračovaly v obsazování Běloruska a částečně Velkoruska a brzy dosáhly Narvy, Pskova, Polocka, Orše a Mogileva.

Sovětská vláda musila pak 3. března přistoupit na mír za diktovaných podmínek, v němž musila uznat samostatnost Finska a Ukrajiny.

Německo-rakouská okupace měla též značný vliv na zvýšení protirevoluční činnosti v celém obsazeném území.

Vtržením Německa a Rakouska do Ukrajiny byla postavena sovětská vláda před velmi těžkým úkol, sestavit z rozběhlých vojenských částí staré armády jakousi armádu, což se jí zvláště s počátku dosti dobře nedařilo.

Proti 29 pěším a 4½ jezdeckým divisím německých a rakouských, které měly celkem asi 250.000 lidí, měla sovětská vláda jen asi 15.000 bojovníků, roztržštěných ještě k tomu na ohromném prostranství Ukrajiny a Donecké oblasti. Proto též obsazení Ukrajiny bylo pro Němce a Rakušany ani ne tak bojem proti lidem, jako spíše otázkou zvládnutí ohromného prostoru okupovaného území. Nečetné kolony sovětských vojsk (Siversových a Sablinových), silně zeslabené a demoralisované, postupně vyklizovaly Ukrajinu a stahovaly se přes Doneckou pánev k přístavům Černého moře.

Ukrajina na pravém břehu Dněpru rychle přešla pod správu okupantů, kteří počínajíce nástup 18. února, vzali již 1. března Kijev (zde se též utkali v boji s prvky naší ruské legie).

5. března dosáhli Němci Čerkasy a Zolotonošů, ohrožující tyl sovětských vojsk Muravěvových v oděském rayonu tak, že se jen s velikými obtížemi mohla stáhnout na východ. Zároveň se postupem podél pobřeží Černého moře snažili okupanti odříznout ukrajinské sovětské síly od Velkoruska a od přístavů Černého moře, sehnat je do středu země a zničit.

Tato operace se jim ještě ulehčila odchodem kolony Siversovy od jednotek zabezpečujících postupy k Charkovu, který mohli Němci již 7. května obsadit.

Antonov-Ovsějenko sice bránil Doneckou pánev, snaže se tam soustředit rudé jednotky, ustupující od Jekatěrinoslavi a od Charkova a též i místní formace. Podařilo se mu však sehnat jen asi 2.000 bojovníků. Proto mohli 24. května Němci dosáhnout již Bachmutu, čímž upevnili svou moc v centru pánve, zatím co s druhé strany snažili se obklíčit její obránce tím, že se co nejrychleji posunovali od Kupjanska na Starobelsk a dále ve směru na Čertkovo, aby mohli odříznout rudá vojska Donecké pánve od spojení s Ruskem.

Východem z obklíčení zůstala rudým jen dráha Lichaja-Caricyn a a Rostov-Tichoreckaja-Caricyn. Prvním směrem ustupovaly jednotky ochraňující přímo Donecký basén, druhým pak jednotky jižní.

Rudá vojska, ustupující ve směru na Caricyn, musila se těžce probíjet územím zachváceným kozáckým povstáním. Po spojení se skupinou ščadenkovou sovětské jednotky dosáhly počtu asi 10.000 až 15.000 mužů, shromáždily se v prostoru stanice Komenskoe a snažily se zastavit Němce. Poněvadž však byly ohroženy obchvatem z jihu od Alexandrova-Gruševského, byly přinuceny ustoupit na Caricyn, takže již 4. května poslední sovětské jednotky opustily Ukrajinu.

V dnešní studii si všímám podrobněji jen části okupace Ukrajiny, prováděné rakousko-uherskými vojsky.

K okupaci Ukrajiny byl určen XII. rak.-uh. sbor, který byl na vánoce r. 1917 po tříletém zařazení u říšskoněmecké armády na Litvě přemístěn do Východní Haliče. Velitelství sboru bylo v Kopiczyncích.

V této době nebylo již na frontě bojů a nastávalo bratření mezi vojáky.

V noci na 25. února 1918 dostalo velitelství sboru rozkaz velitelství 2. armády, aby připravilo silný oddíl u Husiatyna, který provede zajištění železniční trati Proskurov-Kamenec Podolsk.

Velitel sboru, polní zbrojmistr Rudolf v. Braun, byl na dovolené a jeho zástupce, velitel 59. divise, polní maršálek Kletus v. Pichler, dostává rozkaz k pochodu celého sboru do Podolí.

Až dosud se však nevědělo, že se též Rakousko-Uhersko zúčastní okupace Ukrajiny. Pro určitá nedorozumění mezi rak.-uh. a něm. velícím okupace rak.-uh. vojsk započala trochu později než německá.

Během 25. února byla přidělena XII. sboru ještě 11. divise (z V. sboru), která dostala podobný rozkaz jako husiantynské detachement (16. pěší brig. 59. div.).

Měla se držet trati Proskurov-Starokonstantinovka-Szepietovka a zároveň bylo sboru oznámeno, že 54. střel. divise XXV. sboru bude postupovat jižní na Kamenec Podolsk a převezme zajištění styku s 16. pěší brigádou.

Později byly doplněny rozkazy pro všechny tři divise sboru tak, že se větší část sil měla shromáždit do 27. února na říšských hranicích, a to: 59. divise u Husiatyna, 30. divise u Satanova, 11. u Podvoloczysky a Zbaraže, aby započaly postup po uvedené železnici.

K ochraně hranic bylo ponecháno z 59. a 30. divise po jednom pluku. Do prostoru 11. divise bylo dopraveno 6 zeměbranceckých praporů.

Velitelství sboru bylo přemístěno 26. února do Strusova, převzalo tam telefonní vedení od něm. I. sboru a počalo připravovat přesun do Podvolocyzsky.

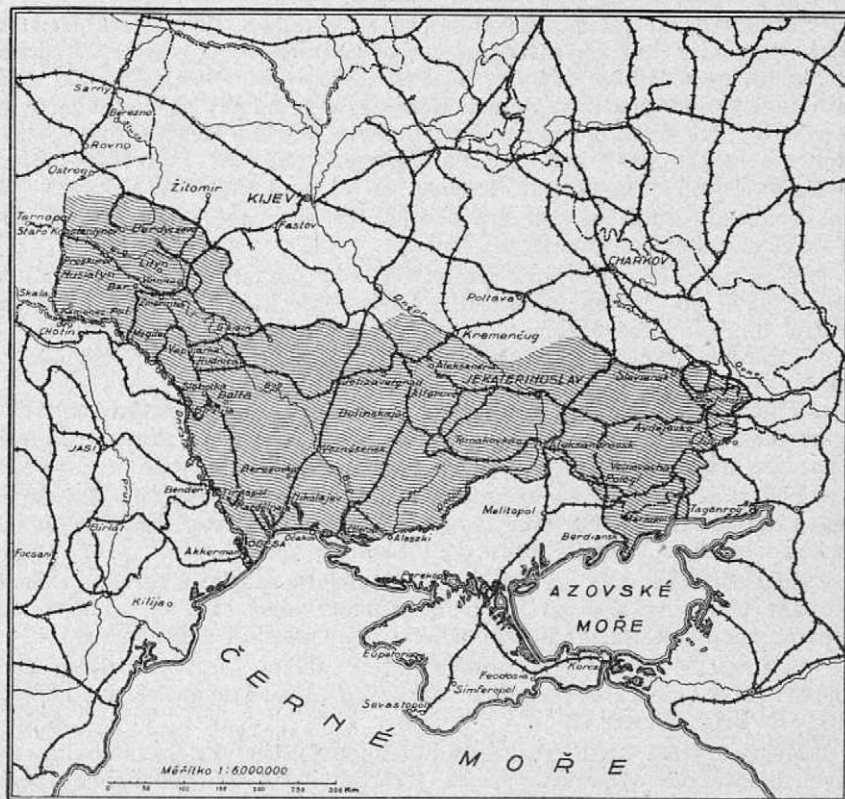
Z přidělených divisí byla úplná jen 30. (pol. marš. Jesser, náč. št. pplk. v. Raabl), která se skládala z pěších pl. 18, 97, a z myslivecké brig. genmjr. Alfr. v. Zeidlera (pol. mysl. prap. 1, 13, 14, 16, 18 a 27).

59. div. (pol. marš. v. Pichler, náč. št. pplk. v. Hubka) a 11. div. (pol. marš. v. Metz, náč. št. pplk. v. Ehrlich) teprve svou organizaci dokončovaly.

Stav koní všech tří divisí byl velmi nepříznivý a baterie nastoupily pochod jen se čtyřspřežím.

Hlavním směrem nástupu rak.-uh. vojsk byla Oděsa.

OKUPACE UKRAJINY V R. 1918.

Srafovaná část značí obsazené území rak.-uh. vojskem při konci okupace.

Operace mezi Dněstrem a Bugem až po Oděsu.

Postup byl zahájen 28. února útočným prap. 30. div. (rytm. Mareš), který po úsilovném pochodu obsadil po krátké přestřelce s rudými asi ve 23 hod. Proskurov. Tam 1. března naložil 2½ roty svého praporu do vlaku a pokračoval v postupu po železnici na Žmerinku.

Všechny tři divise dosáhly udané železnice jako svého zatímního cíle všeobecně téhož dne.

Dopředu vysunutá rota 11. div. dosáhla podle rozkazu něm. hlav. velitelství (I. sboru) Szepietovců.

Velitelství XII. sboru bylo přemístěno do Podvoloczysky a jako další cíle určilo: dosažení důležité křižovatky Mogilev (na Dněstru), Vapniarka, Ivangorod a Vinnica. Až dosud rak.-uh. vojska postupovala bez odporu, vyjímajíc přestřelku u Proskurova.

Z bývalé ruské armády zůstaly vlastně jen štáby. Vojsko v úplném nepořádku táhlo domů, zanechávajíc úžasný válečný materiál a sklady na pospas okupantům.

Do 4. března ukořistily postupující jednotky bez boje 650 děl, 700 muničních vozů, 2100 kulometů, mnoho set tisíc dělových nábojů, mnoho tisíc vozů a kár, přes 300 aut a mnoho zásobovacích skladišť. Kromě toho obsadily též dvě zařízení letiště i s letouny.

Strážení této kořisti a ochrana železnice vyžádaly si však značného počtu mužstva, takže musily k tomu být povolány oddíly, zanechané k ochraně hranic.

3. března přijel do Podvoloczysky velitel armády pol. marš. šl. v. Böhm-Ermolli a navštívil velitelství sboru.

Obsazení uvedených tratí mělo být dokončeno obsazením dráhy Podvoloczyska-Oděsa.

XII. sboru byla též podřízena 54. střel. div. s 2. jezd. divisi, která postupovala z Černovic na Mogilev.

Celý sbor musil řešit nový způsob železniční (ešelonní) války, v níž musilo být vše improvisováno.

30. a 11. divise byly již svým gros na železnici, kam byla přesunuta i 59. divise přes Kamenec Podolský-Proskurov.

V celkovém plánu měla 30. divise co nejrychleji dosáhnout Oděsy, 11. divise zůstat v ešelonech podél trati Birzula-Zmerinka a 59. divise se měla prozatím shromáždit u Proskurova, kdežto 54. střel. div. měla pokračovat v postupu na Zmerinku.

Řízení všeho železničního provozu převzal XII. sbor, který 4. března přesídlil do Proskurova a zřídil tam železniční traťové velitelství s potřebným personálem.

Byla to práce velmi namáhavá, poněvadž železniční vozy a lokomotivy byly v stavu velmi ubohém a všechna nádraží skoro zpustošena.

Zatím se již počaly pocítovat důsledky pozdějšího nástupu rak.-uh. vojsk, neboť ze severu vpředu počala se na tuto linii tláčit též něm. vojska. Rozhraní obou okupací nebylo totiž určeno a Němci se snažili obsadit Oděsu dříve nežli Rakušané, z čehož vznikala někdy dosti nepříjemná rivalita. Za těchto poměrů se snažily přední prvky dostat co nejrychleji kupředu bez řádného zajištění, a proto vznikaly též časté srážky vlaků a mnoho neštěstí při převozu.

5. března nařídilo velitelství 2. armády, aby se též XXV. sbor (gen. Peter šl. v. Hofmann) zúčastnil těchto operací. Bylo rozhodnuto, že XII. sbor se dvěma divisemi a později s dvěma jezd. divisemi obsadí Oděsu a jednou divisi (59.) provede zajištění trati až po Birzulu.

XXV. sbor měl zajišťovati trať na západ až k říšským hranicím (54. střel. div. v prostoru Zmerinka, 155. honv. div. v prostoru Proskurov). Prozatím měly být všechny divise podřízeny XII. sboru.

Velitelství sboru si sestavilo svůj operační vlak, odkud byly řízeny až do konce května všechny operace a ponechalo si jednu rotu k ochraně.

8. března ráno dosáhlo velitelství sboru Žmerinky a téhož dne byly též stanoveny přesné hranice pásma působnosti německé a rakousko-uherské armády. Hranicí byla zatím určena řeka Bug.

Přední prvky jak německé, tak i rak.-uherské na své závody o Oděsu velmi doplácely.

Tak se první vlak německého praporu mjr. v. Ehrensteina dostal 6. března u stanice Slobodky s rudými do těžšího boje, v němž byli čtyři důstojníci (i s velitelem) zabiti a tři těžce raněni. Teprve zasažením útočného praporu 30 a mysl. prap. 18 společně s 2. něm. praporem podařilo se odrazit útoky rudých, podporovaných obrněnými auty, a dobýt Slobodky, kde bylo zajato 150 rudých, ukořistěno 9 děl a tři vlaky. Mezi rudými vojsky, jichž bylo asi 3.000, byli většinou námořníci z Oděsy a též prý české oddíly.

Boj u Slobodky byl velmi tuhý a vyžádal si celkem na rak. a něm. straně ztráty 7 důstojníků a 430 mužů.

Pro 7. března měl genmjr. v. Zeidler, který se dostavil ještě před ukončením boje se 14. mysl. prap., v úmyslu zmocnit se stanice Borszy, jež se zdála silně obsazena rudými. Útok, provedený pěti prapory a třemi bateriemi, dostal se za silného odporu rudých, kteří zde zasadili též obrněný vlak, až k železniční křižovatce Birzule, jež byla večer 7. března vzata. K tomuto útoku byly zasazeny během dne též mysl. prap. 27, 13 a část dělostřelectva.

8. března dostaly něm. prapory od svého velitelství rozkaz, aby se stáhly přes Žmerinku zpět na sever a přes Kijev k své divisi.

Za bojů během 7. března měla rak.-něm. vojska 90 mrtvých a 600 raněných, ale odpor rudých nebyl úplně zlomen.

Jinak sbor na svém postupu zanechával zpět stále více mužstva v obsazeném území, a proto musil být doplňován novými divisemi (celkem 11), které později tvořily „východní armádu“.

10. března přijely do Birzuly dvě letecké rotý 18 a 25 a prokázaly sboru během dalšího postupu cenné služby.

Téhož dne předvoj brig. Zeidlerovy odrazil na cestě Michaljevo-Razdělnaja dva útoky silných rudých jednotek, a poněvadž Razdělnaja byla opevněna, dal Zeidler gros své brigády vyložit u Michaljeva a připravoval se tam k řádnému útoku. Do 11. března odpoledne byla tato všeobecná situace:

30. divise: brig. Zeidlerova dostala se po tuhém boji, asi v poledne, do Razdělnaje. Rudí, většinou námořníci, musili částečně ustoupit na jih, kde přerušili na několika místech trať, a částečně na východ. Zbytek 30. divise, kromě jednoho praporu u Voloczysky, byl ve vagonech jižně od Birzuly.

11. divise: velitelství, 5 praporů a dvě baterie byly naloženy do vlaku a v pohybu, jeden prapor na pochodu jižně od dráhy na výši Vapniarka, zbytek byl u Proskurova.

54. střel. divise: čelo a velitelství dosáhlo během 10.—11. března pěšky Žmerinky. Velitel divise pol. marš. v. Severus se hlásil dopoledne 11. března u velitelství sboru. Zbytek divise, která byla velmi unavena úsilnými pochody, zůstal u Szagorod.

2. jez d. divise: (pol. marš. Br. Abele, náč. št. pplk. hr. Apponyi) z části pěšky, z části na železnici jižně u Dněstru, byla podřízena XII. sboru v Rybnici. Tato divise byla formována pěšky a měla 8 praporů, jeden poloviční útočný pluk, 6 baterií, 9 čet kulometů a jednu jez d. eskadronu.

155. hon v. divise dosáhla čelem Proskurova. Tato divise přešla 12. března v poledne společně se 54. střel. divisí pod velení XXV. sboru.

18. letka hlásila v přístavu Oděsa asi 15 větších válečných lodí, 20 torpedovek a přes 100 obchodních lodí. Bylo zjištěno, že v Oděse organizuje Muravjev silnější odpor a má tam k dispozici asi 10.000 námořníků, značný počet lodních děl a asi 50.000 dělníků.

12. března nebylo vůbec spojení s 30. divisí. 11. a 59. div. zůstaly ve vlacích. Něm. oddíl (plk. Vogel), který projel auty 10. března z Brajly na Oděsu, obsadil bez boje Tiraspol.

13. března přesídlilo velitelství sboru ve 4 hodiny do Birzuly, kde bylo navázáno zase spojení s 30. divisí, která hlásila, že se brig. Zeidlerova zdržela mezi Razdělňajou a Oděsou pro přerušení trati.

11. divise hlásila dosažení Olviopole.

Velitelství 59. divise se přemístilo do Birzuly a štábní vlak sboru dosáhl ve 14.30 hod. Razdělňaje.

Došlo též hlášení letce, že sestřelil před Oděsou ruský dvojplášník a že oddíl Voglův je v boji na jihozápadním okraji Oděsy a žádá pomoc, hlavně dělostřelectva. Velitelství sboru poslalo po tomto letci rozkaz zmocnit se ještě 13. března přístavu.

11. divisi vydán rozkaz zasadit útočný prapor 11 přes Nikolajev na Cherson.

V 11.20 hod. přijel štábní vlak sboru na nákl. nádr. Oděsa a náčelník štábu 30. div. tam osobně hlásil, že Zeidler obsadil v 16 hod. město a přístav v celku 7 prapory. Zeidler obsadil důležité objekty města a přístav téměř bez boje. Rudí, demoralisovaní neúspěchem u Razdělňaje, ustoupili částečně na východ a částečně nasedli na válečné lodi.

Při boji o Oděsu značně pomohlo zasažení něm. oddílu Voglova.

Rudé loďstvo odjelo do Sevastopolu. V Oděse zůstal jen jeden křižník, jehož se chtěl Zeidler zmocnit útokem na motorových člunech, ale nepodařilo se mu to.

V Oděse byl jmenován posádkovým velitelem pol. marš. v. Jesser a genmjr. v. Zeidler velitelem přístavu.

14. března v 6 hod. byly štáby, 16 prap. a 8 baterií 30. a 11. divise v Oděse a v jejím předměstí.

V 9.30 hod. přijel do Oděsy gen. Kosch, z bývalé něm. dunajské armády, který měl převzít velení nad spojeneckými vojsky v Oděse. Hlásil se u pol. zbrojm. Brauna, ten však odmítl podřízení s tím odůvodněním, že spojenecká vojska jsou ze dvou různých frontů a že je služebně starší. Do prostoru Oděsy měla být převezena z Rumunska celá něm. 212. a 217. divise, pak 145. rak. pěší brigáda a bavorský armádní sbor.

Okamžitě se započalo odvážení ukořistěného materiálu všech druhů do Rakouska.

V Oděse byl v této době veliký nepořádek. Ukrajinská rada, tíhnoucí ke Kijevu, střídala se se sovětskou vládou a kromě toho zde byly ještě pozůstatky staré carské vlády. Městská дума se snažila vytvořit z Oděsy svobodné město a nechtěla o Ukrajině ani slyšet. V městě bylo přes

devatero různých milic a legií, zbytky carského armádního velitelství a rumunské jednotky. Všechny milice vyjímajíc ukrajinskou a polskou byly odzbrojeny.

15. března byl jmenován velitelem všech spojeneckých vojsk velitel IV. armády gen. plk. hr. Kirchbach. Po tomto dni počal další nástup.

Voznesensk byl vzat útoč. praporem 11 teprve po posile oddílem 59. a 30. divise. Nikolajeva bylo dobyt 17. března dopoledne něm. praporem na autech a teprve příštího dne přišel tam též 27. prapor myslivců, který zabránil rudým zničit železniční most u st. Varvarovky.

Auta dovezená z Rumunska dovolovala německým vojskům větší rychlost pohybu. Rudé oddíly byly zjištěny letcem u Nikolajeva a u Chersonu.

17. března došel rozkaz II. sboru, k pokračování operací přes Bug a Dněpr až po trať Krym-Char'kov. Poněvadž však vznikly určité neshody mezi velením rakouským a německým, byl vyplněn tento rozkaz XII. sborem jen částečně. Ze 30. divise a II. sboru měla se utvořit skupina, jež měla být zasazena jižně od XXV. sboru k obsazení Dněstru a Bugu. Byly též vydány rozkazy k převozu dvou divisí na trati Oděsa-Nikolajev a odtud na Cherson a Alexandrovsk. Využít severní železnice však nebylo možno, neboť patřila již do úseku německého. Části 145. brigády (plk. Jordis) mělo být použito zatím k obsazení Oczakova, odkud přicházely znepokojující zprávy. Brigáda měla pak dojet za sborem drahou. 20. března přijel do Oděsy hr. Kirchbach, který byl určen za velitele skupiny „Cherson“. Příštího dne opustil velitel XII. sboru Oděsu ve směru na Nikolajev.

Operace mezi Bugem a Dněprem.

Postup po železnici na Nikolajev mohl se provádět daleko pomaleji, poněvadž trať byla jen jednokolejná, její zařízení velmi podřadné a postup byl zpomalován četným přerušováním trati rudými.

Jako předvoj byl vyslán 19. března 27. mysl. prap. (genmjr. v. Hauser od 11. divise) s pěším plukem 115 a dvěma bateriemi s úkolem obsadit Cherson.

Hlavní síly 11. divise byly určeny pro prostor Nikolajev, odkud měla postupovat 59. divise na Alexandrovsk.

Obsadit Cherson podařilo se ještě téhož dne německé rotě se dvěma děly, která tam došla na autech, ale již 23. musila z něho ustoupit, poněvadž byla napadena značnějšími rudými vojsky a ztratila při tom obě děla.

Genmjr. Hauser shromáždil do 22. března západně od Chersonu mysl. prap. 27, dva prapory 115. pluku, něm. prapor (s ustupující rotou) a dvě baterie k útoku, ale nedošlo k němu, poněvadž v Nikolajevě, kde byl pol. marš. Kosch, velitelství 217. divise a asi pět praporů něm. a rak., vypukla vzpoura, která si vynutila stažení všech posádek z okolí města a donutila též Hausera táhnout na pomoc obklíčeným německým jednotkám.

22. března večer se rozpoutal krutý boj, v němž měla tato skupina přes 200 mrtvých a raněných. Dostala se sice až na severní okraj Chersonu, ale 24. března musila tam odtud ustoupit na Nikolajev.

V Nikolajevě byl zjedнан pořádek teprve po čtyřdenních tuhých bojích, do nichž zasáhla též 11. divise a bavorský mysl. prapor. V této do-

bě přibyla pěšky bavorská těžká jezd. brigáda, která měla obsadit západní břeh Bugu, a velitelství sboru musilo z přicházejících transportů jak ochraňovat tyl v. Pichlera ze severovýchodu, tak použít jich též k obraně Nikolajeva, kde se shromažďovaly větší síly rudých. Postup rudých ze severu podél Bugu musil zastavit 3. mysl. prapor. Tím vším se postup 11. a 59. divise velmi zpomalil.

Po ukončení bojů o Nikolajev bylo třeba znovu shromáždit divise, neboť jejich ztráty byly v bojích východně od Bugu dosti těžké (7 důstojníků a 99 mužů mrtvých, 14 důstojníků a 322 mužů zraněných, 1 důstojník a 81 mužů pohřešovaných).

11. divise, z níž scházely stále ještě čtyři prapory, shromáždila se mezi Nikolajevem a Chersonem s úmyslem postupovat na Cherson, který rudí počali opevňovat.

59. divise měla 4 prapory v Nikolajevě a gros mělo postupovat na Alexandrovsk, s hlavním úsilím podél trati na Dolinskaju.

Detachment plk. v. Ambrosiuse (2 prap. 103. pl., 3 mysl. prap. se dvěma bateriemi) mělo postupovat zčásti pěšky, zčásti po železnici přes Davidovbrod na Nikopol.

V rámci 11. divise byl též zřízen oddíl ukrajinské legie z jednoho praporu pl. 115 a z jedné baterie (jeho velitelem byl určen velkokníže Wilhelm pod pseudonymem Vasyl Vyšivanyj). Pro útok na Cherson byla 11. divise posílena dělostřelectvem a letci (též balonovou rotou).

Jádrem odporu v Chersonu byli rudí námořníci černomořského loďstva z lodí, které byly v zátoce Dněprovski.

4. dubna zahájil pol. marš. v. Metz útok na Cherson, který skončil 5. dubna obsazením města a jeho citadely. Za boje se velmi vyznamenali letci 18. letky. Jeden z nich byl však nad Chersonem sestřelen. Do boje zasáhly též dva ruské křižníky. Ztráty 11. divise za těchto bojů byly 3 důstojníci a 15 mužů mrtvých, 8 důstojníků a 180 mužů raněných. Dobytím Chersonu bylo ukončeno obsazení severozápadního pobřeží Černého moře.

7. dubna podařil se náhlý přechod přes Dněstr a bylo obsazeno město Aleszkis, kde bylo ukořistěno několik parníků. Tímto úspěchem byl připraven pozdější postup Němců na Krym. Vlevo vpředu pokračoval zatím plánovitě další postup německých vojsk.

Rakouský postup v jižní Ukrajině byl značně pomalejší než postup Němců na severu, poněvadž Rakušané měli proti sobě rudé námořníky, s nimiž musili svádět tuhé boje, v nichž byli někdy dokonce i v obraně (Nikolajev).

Spojenci měli v úmyslu severní část Ukrajiny a Podolí, oblast Chersonu a Jekaterinoslavi (obsazené Rakušany), severní Ukrajinu s Krymem (obsazené Němci) okupovat na delší dobu.

XII. sbor dostal nové rozkazy. Byl doplněn nově došlou 5. honv. divisi (genmjr. v. Mouillard, náč. št. mjr. v. Keresztes) a měl provádět další okupaci s cílem Dněpr-Alexandrovsk, přes Doneckou pánev na Mariupol v Azovském moři.

Gen. Kosch s 217. divisi, 212. divisi a bavorským sborem měl vtrhnout přes Terekov na Krym.

11. divise s velitelstvím v Chersonu měla převzít od 59. divise ochranu dráhy východně od Bugu, až k Dolinskaji-Nikopoli.

Silné detachment (genmjr. Hauser) mělo odjet co možná po lodích na Nikopol, stejný cíl měly též oddíl velkoknížete Wilhelma a plk. Ambrosiuse;

59. divise s 5. honv. divisi byly určeny k operacím východně od Dněpru, kdežto 145. brigáda měla být posádkou v Jekaterinoslavi.

Štábní vlak velitelství sboru se posunul do 12. dubna z Vodopoj k Dolinskaji a gros všech kolon dosáhlo též do této doby za četných bojů linie Nikopol (kde se strhl větší boj)-Krivojrog-Znamienka. Trať Dolinskaja-Krivojrog-Nikopol-Alexandrovsk byla na mnoha místech přerušena a veliký most byl stržen. V Krivojrogu, kde byly uhelné doly a továrny, musila být ponechána silná posádka od 11. divise.

10. dubna byl obsazen Bercyslarol a most přes Dněpr jednotkami 11. divise a něm. prap., pak oba břehy, zatím co gen. Kosch překročil řeku s jednotkami určenými pro Krym. Rychlým a mocným úderem se mu podařilo vypuditi rudé z opevněných postavení před úžinou Perekop, takže tím byla cesta na Krym úplně volná.

12. dubna přijel do Oděsy marš. Böhm-Ermolli, který řídil operace na Ukrajině.

9. dubna byla obsazena po krátkém boji Jekaterinoslav 15. zeměbranceckou divisi sboru Knörzerova, při čemž byl most přes Dněpr uchráněn před zničením. Gen. Knörzer měl v úmyslu kombinovaným útokem podél Dněpru obsadit Alexandrovsk, při čemž mu měl XII. sbor z jihu pomáhat. Alexandrovsk padl 16. dubna. Do boje zde zasáhla též ukrajinská legie. Von Hauser byl zdržen tvrdošíjným odporem rudých a dosáhl Alexandrovsk až 17. dubna.

Štábní vlak se přesunul 15. dubna do Jekaterinoslavi, kam počaly docházet též první transporty 59. divise. 5. honv. divise byla ve vlacích od Jelizavetgradu na západ.

Posádkové velitelství v Jekaterinoslavi bylo velmi zaměstnáno vzpourami obyvatelstva, neboť poměry tam byly ještě horší než v Oděse, a proti rak.-uherskému vojsku bojovala s počátku i ukrajinská milice.

Husarská divise zakročila tam velmi krutým způsobem. 59. divise byla dirigována drahou na Alexandrovsk a 15. zeměbrancecká divise měla být uvolněna a odeslána na Krym.

Operace v Donecké pánvi a u Azovského moře.

Odjezd 5. honv. divise narážel na překážky, zvláště když 7. jezd. divise, která ji měla vystřídat, z Rumunska nepřicházela a 145. brigáda neměla vzhledem k operacím 59. divise na Jekaterinoslav dosti vagonů k odjezdu. Velitelství sboru shromáždilo prozatím v prostoru Jekaterinoslav-Alexandrovsk 12 praporů 59. divise, 22. brigádu (Hauserovu) a 5. honv. jezd. divisi, jež byla pro nedostatek koní k operacím neschopná. Velká města, Jekaterinoslav (400.000 obyv.) a Alexandrovsk (100.000 obyv.), vyžadovala značné posádky a německé jednotky byly skoro všechny staženy na Krym, takže k dispozici zůstala jen 7. zeměbrancecká divise a 1. jezd. brigáda a od severu měla přijet 215. divise. Těchto sil chtěl gen. Knörzer použít k operacím podél tratí Jekaterinoslav-Avdějenka a Lozovaja-Slavjansk do uhelné pánve, s dalším cílem Rostov-Tanganrog.

XII. sbor měl operovat podél trati Alexandrovsk-Volnovacha (Platonovka), částečně též v uhelné pánvi a v důležitém přístavu Mariupol. Tyto operace měl řídit pol. marš. Pichler.

18. dubna odjela z Alexandrovsk část 59. divise se 7 prapory, 9 bateriemi, 2 ženijními, 1 železniční a 1 leteckou rotou.

19. dubna bylo po menším boji obsazeno Pology a 24. večer po vážnějším boji důležitá železniční křižovatka Volnovacha, čímž bylo navázáno spojení s přístavem Mariupol.

21. dubna se pokusily proniknout rudé části u Vodopoje a též Volnovachu napadly od severu značnější rudé síly, mezi nimiž bylo mnoho Čechů (asi z částí internacionálních pluků rudé armády). 7 rot předvoje 24. pěšího pluku odrazilo tyto útoky teprve po zesílení dalšími třemi prapory se 3 bateriemi. (III/103, 3. a 15. mysl. prap.). Rudí zde utrpěli značné ztráty a byli pronásledováni na sever a na jih. 59. divisi značně pomohla při postupu posila 7. německé zeměbranecké divise, která přijela 23. dubna.

Se zřetelem k jednotnému velení byl Pichler odkázán při obsazení uhelné pánve na rozkazy sboru Knörzer, až do doby, kdy jednotky XII. sboru vystřídalaly 7. něm. zeměbraneckou a 215. divisi. Během několika dalších dnů obsadil Pichler se 2½ praporem a 6 bateriemi jižní část uhelné pánve, jeden prapor se dvěma bateriemi obsadil bez boje Mariupol a půl praporu s jednou baterií přístav Berdjansk.

41. pluk, který přijel z monarchie, vystřídával postupně mužstvo zanechané k zajištění trati a všechna německá vojska se stahovala k svým divisím.

26. dubna přesídlil Knörzer z Jekaterinoslavi do Avdějevky a jekaterinoslavské jednotky byly vystřídány prvními transporty 34. divise (genmjr. v. Luxardo, náč. št. mjr. Domokos).

XII. sbor dostal za úkol se 4 divisemi (15., 34., 59. a 5. honv.) a se 145. brigádou obsadit nejbohatší provincii jekaterinoslavskou, jež byla daleko větší než Čechy a měla přes 5 mil. obyvatel.

Zatím byl v Chersonu postaven nový XVII. sbor (gen. v. Fabini, náč. št. plk. v. Fischer).

Velitelství XII. sboru se přemístilo 3. května do Avdějevky, odkud odjel gen. Knörzer do Taganrogu.

145. brigáda v Alexandrovsku byla podřízena 59. divisi a byla později stažena do Oděsy.

11. května se přemístilo velitelství sboru do Mariupolu, který byl předtím dvěma rudými válečnými loďmi postřelován.

16. května bylo velitelství sboru v Bachmutu a 19. května v Alexandrovsku, kam přijela též ukrajinská brigáda (gen. Natjev), která však nechtěla o hetm. Skoropadském ani slyšet, a proto bylo učiněno opatření k jejímu odzbrojení. Teprve po dlouhém jednání byla propuštěna do Char-kova.

20. května bylo velitelství sboru zase v Jekaterinoslavi a téhož dne počaly projíždět transporty 15. divise (pol. marš. Aust) z Jekaterinoslavi na Pavlograd.

V této době počala se organisovat též Ukrajina a v oblasti se měl vytvořit VII. ukrajinský sbor (dvě divise) se sídlem v Jekaterinoslavi. K jeho vytvoření však skoro nedošlo. Služba v obsazeném území se stávala velmi nepřijemnou. Obsazení trati a odzbrojování občanstva vyžadovalo značných sil a stálých hlídek. Rovněž musily být podnikány časté trestné výpravy proti bouřícím se dělníkům a různým loupeživým tlupám (na př. Machnova, který později padl v boji s rudými).

K zdolání nepokojů byl v každé větší posádce zřízen zvláštní opěrný bod s dělostřelectvem (obzvláště silné body byly v Pavlogradu, Bachmutu a Mariupoli). V uhelné pánvi byly poměry velmi chaotické a skoro se nepracovalo. Celému kraji hrozil hlad. U štábu XII. sboru byl zřízen t. zv. „uhelný štáb“ v Avdějevce, který se snažil organisovat práci na dolech (jáma Grišino) a jeho přičiněním některé továrny mohly zahájit práci. Mnoho vagonů uhlí bylo posíláno do monarchie. O vývozu potravin však nemohlo být ani řeči.

Počátkem června počaly se trousit zprávy, že se rudí soustřeďují v prostoru východně od Azovského moře, proti severnímu pobřeží.

12. června vysadila rudá flotila, složená asi ze 30 lodí, na pobřeží východně od Taganrogu asi 7000—8000 mužů. Gen. Knörzer umožnil dokonce toto vysazení, ale pak tyto jednotky soustředěným útokem úplně rozbil, takže zde ztratily přes 5000 mrtvých a raněných. Zbytek jen stěží utkl na lodi.

Během léta byla 34. divise vystřídána 4. jezdeckou divisí (genmjr. hr. Lubienski) a odešla na italskou frontu. Přechodně bylo přemístěno do prostoru Jekaterinoslavi velitelství XI. sboru (pol. zbrojm. Habermann) s velitelstvím v Mariupoli, a to převzalo pod své velení 59. a 4. jezdeckou divisi.

Počátkem srpna se politická situace přiostrčila tak, že se čekal nový útok na Rumunsko, a XII. sbor se třemi kombinovanými divisemi (15., 30. a 7. jezd.) měl se zúčastnit tohoto tažení ve směru od Tiraspolu a Mogileva, zatím co marš. Mackensen měl táhnout z Valachie a Bukoviny. K této akci však nedošlo, a když velitelství XI. sboru bylo koncem září přemístěno na balkánskou frontu, převzal XII. sbor zase celou gubernii.

Rozklad monarchie měl v zápětí rozkaz, aby se čtyři uherské divise pod velením XII. sboru shromáždily v prostoru Dubno, Kremenice a Proskurov a přes nově utvořenou západní Ukrajinu se stáhly do Uher. Další evakuaci jihozápadní Ukrajiny měl provádět XVII. sbor, přeložený do Oděsy.

XII. sbor opustil Jekaterinoslav 19. listopadu a odevzdal zajištění trati z Krymu německým vojskům. Při průjezdu XII. sboru Kijevem došlo skoro k boji s ukrajinskými oddíly Petljurovými a Skoropadského. Když projížděl 27. listopadu Rovnem, byl již úplný chaos. 11. prosince dojel štábní vlak XII. sboru do Vídně.

Tím byla ukončena okupační činnost rakousko-uherských vojsk na Ukrajině.

Použité prameny: Studie plk. v. Dragoni, býv. náč. št. XII. sb. v „Militärwissenschaftliche Mitteilungen“ (1928).

N. Kakurin: „Kak sražalas revoljucia“. Moskva 1926 (Giz).

N. Kakurin: „Strategičeskij očerk graždanskoj vojny. Moskva 1926. Giz.

Antonov-Ovsějenko: „Vospominanja“, Moskva, Giz.